

Підтримав ковальські традиції

Олександр ШУСТЕРУК

Машиніст берегових насосних станцій дільниці гідротехнічних споруд відкритого підрозділу «Хмельницька атомна електростанція» (ВП «ХАЕС») НАЕК «Енергоатом» Михайло Глибович, житель Острога, народився у Дорогоші. Це село має давню й цікаву історію. До початку спорудження водосховища електростанції, а відтак і відселення його жителів, там мешкало чимало ремісників. Саме до їх числа належить родина Глибовичів, чисо обійстя розташовувалося на краю села. Як тоді казали місцеві жителі, на хуторі.

З ранніх дитячих років Михайло Миколайович пам'ятає батьківську кузню, у якій для роботи використовували безліч різного реманенту. Про ковальські здібності її власника – Миколи Степановича – слава поширювалася всією округою. Зі сусідніх сіл та Острога надходили замовники, щоб одержати необхідні у господарстві речі – плуги, сокири, молотки, вила, лопати, підкови, колеса, каркиси для возів тощо. Над кошином майже цілодобово діяв сам дим. Серцем кожної кузні є горно. За допомогою ширячих м'які осоди нагнітаються для розжарювання металу повітря.

У 1981 році жителем Дорогоші та Сільце повідомили, що на території їхніх сіл буде водосховище. Тож дехто зазвичай подбав про переїзд. Глибович зайнявся облаштуванням нової оселі на південній околиці Острога.

Михайло Глибович, хоч і здобув технічну освіту та влаштувався на ВП «ХАЕС» за фахом, не полишав бажання продовжити батьківські ковальські традиції. Доклав зусиль, аби на власному об'єкті спорудити дерев'яний будиночок, який було облаштовано під нову кузню.

З невеликого димаря тонкою цівкою сочиться дим, запах якого згодом змішується з ароматом хвої осони, що прилясали неподалік кузні. Родина Глибовичів мешкає біля самого лісу, тож сусідам не заважас гучней передав металу під час народження чергового виробу.

Автор цих рядків завітав до Михайла Глибовича у вихідний день, коли йому не потрібно поспішати на роботу до берегової насосної станції дільниці гідротехнічних споруд, яка розташована неподалік водосховища електростанції. Майстер враз готував запасну деталь для наявного оснащення трактора. Під дією полум'я шматок заліза набирив жовтувато-білого кольору.

– Тут головне – не програти момент... Якісна обробка металу відбувається за певної температури. Її можна визначити тільки інтуїтивно, як говориться, на око, – роз'яснює коваль-

аматор.

Потім Михайло бере кліщами шмат металу і кладе його на велике кувалдо. А далі – серія впевнених ударів молотом. Через мить виріб опиняється у воді. Чути потужне шпінгіння. Усе – робота завершена.

Кузня Глибовича зроблена за класичними канонами – з дощок. Збоку прилаштоване горно. Як пояснює коваль, зараз м'які для його розпалювання і регулювання температури ніхто не використовує. Із шмат справляється електричний насос, який подає повітря до горна. На стіні та стеліхач розміщено традиційний інструмент ковала – великі молотки, малі молотки, різні кліщі, зубила, пробійники, обтискачі, гайкові ключі, плашки, мітчики та ще десятки найменшуваних знарядь для обробки металу.

Незмієним атрибутом кожної кузні є кітпва на стелі та стінах. Навіть охайний коваль вкопи має її на обличчі. Такий вигляд мимоволі нагадує Вакулу, образ якого романтично вивів письменник Микола Гоголь, описуючи життя біля хутора Дуканька та пригоди самого ж ковала.

– Ковальство – має хобі. Працюю на власні господарські потреби, допомагаю рідним та добрим знайомим. Зараз є мало спеціалістів, які можуть обслуговувати плуги, сівалки, культиватори, косарки. Цей реманент потрібний для обробки землі не тільки у сільській місцевості. В Острог найбільше населення має у своєму користуванні земельні наділи. Їх не завжди обробши руками, – продовжує розповідь Михайло Глибович. – А ще мої знамення приносять користь під час

обслуговування насосів берегової станції, бо ж метал осоди є металом.

Михайло Глибович цікавиться історією рідної Дорогоші, яка до початку 1930-х років була значним осередком стельмаства та ковальського промислу в регіоні. У селі також було розвинуте гончарство і випалювання дерев'яного вугілля. Основним виробом місцевих ковалів були вози, різьба – брички і фаетони. У тісній співпраці з ковалем були стельмахи, які забезпечували їх дерев'яними деталями до возів. До 1921 року інструмент купували в єврейських лавках міста Острога, а після встановлення радянсько-польського кордону – у державних крамницях. Як свідчать дослідники, до колективізації, яка розпочалася в селі у 1930 р., у Дорогоші 54 ковали мали власні кузні, 27 працювали разом із батьками і лише 5 ковалів наймалися. Горна мурували з вогнетривкої цегли, яку купували в сусідньому селі Сільце, де був цегельний завод. Метал для ковальських робіт купували в Острозі. Після встановлення кордону з Польщею село відійшло до СРСР і метал почали завозити зі Славути, Заславка, Білогородки, Плучини, Куньова. Після створення в Дорогоші в 1930-х роках промислової артілі метал надходив централізовано й у великій кількості. Деревне вугілля купували у селі Сільце. Після колективізації Дорогоща з своїм великим ремісничим потенціалом не пройшла повз увагу чиновників із Проскурова. У селі була створена промислова артіля, куди входили ковали, стельмахи, гончарі. На вулиці Басів Кут у Дорогоші була споруджена кузня на 6 горен, підсідні приміщення, склади. Виготовлену продукцію вивозили на залізничну станцію Кривин. Пройснувала артіля до початку Другої світової війни. Під час неї кузня й підсідні приміщення були розібрані. У 1944 р., після звільнення села від німецької окупації, Плучинський райпромкомбінат відкрив у Дорогоші дільницю, де виготовляли для фронту вози та гончарний посуд. Пройснувала артіля до кінця 1945 р. Потім ковальство почало в селі занепадати.

Михайло Глибович добре знає, що його земляки з великою пошаною і водночас із певною упередженістю ставилися до ковала, як до чарівників-добродіїв, що володіють складним і таємничим мистецтвом перетворення металу на ті чи ті речі. У них бачили захищених від нечистої сили, «ковалів людської долі». Кузня на селі завжди була місцем зібрання чоловіків, своєрідним клубом. Тому й міцною є пам'ять про батька, яку Михайло Миколайович свято береже не один десяток років.